

УДК 364.044.68:331.108.32

М.В. ЧІКАНЬ, Харківський національний університет внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ

Ключові слова: громадські організації, захист інвалідів

В Україні, на відміну від країн Західної Європи та США, соціальна політика та, зокрема, соціальний захист інвалідів перебувають у стадії розвитку. Тому надзвичайно актуальним є питання привернення уваги та інтересу законодавців і громадськості до проблем інвалідів, а також усіляких перепон, які постають у діяльності громадських формувань, зокрема, нечіткого законодавчого врегулювання.

При цьому окремі питання соціального захисту порушувались в дослідженнях таких провідних вчених, як: В.С. Андрєєв, Я.І. Безугла, Н.Б. Болотіна, В.С. Венедіктов, Т.З. Гарасимів, В.Я. Гоц, І.О. Гуменюк, В.В. Жернаков, Є.Я. Карновська, З.А. Кондратьєва, Л.І. Лазор, П.Д. Пилипенко, Б.І. Сташків, С.М. Сивак, Н.М. Стаховська, Є.Г. Тучкова, Г.І. Чанишева, М.І. Флястер, Я.М. Фогеля, В.Ш. Шайхатдінов, Л.П. Шумна та ін. Разом із тим, існуючі прогалини спонукають до постановки метою нашого дослідження вивчення діяльності громадських об'єднань в сфері захисту інвалідів та з'ясування шляхів вдосконалення правового регулювання цієї діяльності. Для досягнення поставленої мети передбачається дослідити стан чинного законодавства, яке регулює діяльність громадських організацій взагалі та організацій, покликаних надавати соціальний захист інвалідам; визначити коло діяльності таких організацій та доцільність їх існування; обґрунтувати необхідність змін у цій галузі законодавства. Новизна роботи полягає у комплексному підході до розгляду питання щодо діяльності громадських організа-

цій у сфері захисту інвалідів, а також визначення певних повноважень громадських об'єднань у цій галузі.

В державі існує безліч громадських організацій та об'єднань інвалідів, які покликані надавати цим верствам населення різноманітну допомогу та сприяння їх повноцінному життю. Однак коло діяльності таких організацій дуже широке та має свою специфіку. Загальна діяльність громадських організацій та об'єднань регламентується Законом "Про об'єднання громадян" [1].

Статтею 4 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" визначено, що діяльність держави щодо захисту інвалідів полягає в наданні їм можливості задовольняти свої потреби у відновленні здоров'я, матеріальному забезпеченні, посиленій трудовій та громадській діяльності [2]. В державі існує ціла структура державних та місцевих органів, які покликані створювати правові, економічні, політичні, соціально-побутові та соціально-психологічні умови задля реалізації цієї мети.

Цим же Законом визначено, що держава повинна надавати інвалідам грошову допомогу, засоби пересування, протезування, орієнтації й сприйняття інформації, пристосованого житла, встановлювати опіку або сторонній догляд, а також пристосовувати будови населених пунктів, громадського транспорту, засобів комунікацій та зв'язку до особливостей інвалідів.

Суттєву допомогу державним органам у здійсненні цих важливих напрямів соціальної політики надають громадські організації та спілки. Основні засади діяльності таких організацій та спілок визначені у вищезгаданому Законі України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", в якому окреслені основні напрями їх діяльності, співпраця з органами державної влади, права та обов'язки.

Особливістю громадських організацій є використання в діяльності недержавних і власних коштів. Це досягається шляхом залучення до організації фізичних та юридич-

них осіб, а також створення підприємств, які здійснюють комерційну та некомерційну діяльність, не заборонену законом [3].

Серед основних напрямів діяльності громадських організацій можна визначити такі, як:

- реабілітація та адаптація інвалідів;
- надання медичної допомоги;
- надання соціальної допомоги;
- надання гуманітарної допомоги;
- забезпечення творчої діяльності інвалідів.

1. Реабілітація та адаптація інвалідів включає в себе широке коло соціальних заходів, які спрямовані на відновлення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життєдіяльності особи з метою сприяння її інтеграції в суспільство [4].

Реабілітація (від пізньолатинського "rehabilitatio") означає поновлення, відновлення. Тобто, реабілітаційна діяльність полягає в тому, щоб створити інвалідові максимальну незалежність та самостійність, а також надати йому можливість у повному обсязі найбільш ефективно користуватися своїми правами та свободами.

Закон України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" виділяє наступні види реабілітації: медичну, психолого-педагогічну, професійну, трудову, фізкультурно-спортивну, фізичну, соціальну, психологічну. Оскільки інвалідність у більшості випадків полягає у втраті фізичних функцій організму, то медична реабілітація є першою і основною допомогою людини, яка через незалежні від неї обставини позбавлена природних анатомічних функцій. З цією метою можуть створюватися спеціалізовані недержавні лікарні, які опікуються інвалідами та надають їм практичну й профілактичну допомогу.

Дуже часто у випадку отримання інвалідності людина починає усвідомлювати свою неповноцінність, відгороджується від зовнішнього світу, відмовляється від спілкування з близькими та друзями, відмовляється від сторонньої опіки, вважаючи, що життя не має сенсу. В таких випадках інвалід потребує поновлення світосприйняття щодо звичного способу життя та підвищення рівня самооці-

нки. Психологічна реабілітація спрямована на відновлення та корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей особи, створення сприятливих умов для розвитку та утвердження особистості.

Професійна та трудова реабілітація полягають у підготовці до професійної діяльності, відновленні чи набутті професійної працездатності шляхом адаптації, реадaptaції, навчання, перенавчання чи перекваліфікації з урахуванням схильностей, фізичних, розумових і психічних можливостей особи з можливим подальшим працевлаштуванням та необхідним соціальним супроводженням з урахуванням особистих схильностей та побажань особи [4].

Фізична реабілітація за своєю сутністю полягає у здійсненні заходів, спрямованих на вироблення і застосування комплексів фізичних вправ на різних етапах лікування, що забезпечують функціональне відновлення особи, виявляють і розвивають резервні і компенсаторні можливості організму шляхом вироблення нових рухів, навичок, користування технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення.

Фізкультурно-спортивна реабілітація розроблена та спрямована на покращення фізичного і психологічного стану для відновлення здоров'я особи та спрямована на відновлення і компенсацію шляхом занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму.

Метою соціальної реабілітації є створення та забезпечення умов для повернення особи до активної участі у житті, відновлення її соціального статусу та здатності до самостійної суспільної і родинно-побутової діяльності.

2. Надання громадськими організаціями медичної допомоги інвалідам як вид діяльності, дещо перекликається з медичною реабілітацією. Громадські організації співпрацюють із лікарнями або створюють власні медичні установи, які спеціалізуються на наданні інвалідам медичної допомоги та профілактики.

3. Соціальна допомога інвалідам носить різноплановий характер, до її напрямів можна від-

нести адаптацію інвалідів у суспільстві, проведення заходів, що мають за мету забезпечити повноцінне існування інвалідів у ньому.

4. Надання гуманітарної допомоги полягає, перш за все, в залученні фізичних та юридичних осіб до діяльності певної громадської організації з метою забезпечення інвалідів продуктами харчування, медикаментами, побутовою технікою, транспортом та іншими товарами господарчого виробництва, які допомагали б їм найбільш повноцінно реалізовувати свої права та свободи.

5. Свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчої діяльності гарантована кожній людині Конституцією України [5]. Отже громадські організації за цим напрямом надають інвалідам різноманітну допомогу, яка полягає у наданні матеріалів для творчості, фінансуванні творчості, організації та проведенні виставок і показів результатів творчої діяльності.

Окрім надання матеріальної, юридичної, соціально-побутової та соціально-психологічної допомоги інвалідам, громадські організації покликані здійснювати контроль за дотриманням та виконанням нормативних актів, які регулюють питання соціального захисту інвалідів [2]. Цей напрям роботи полягає у створенні різноманітних служб довіри, до яких інваліди можуть звернутися у випадку порушення своїх прав.

Дуже важливу роль у діяльності громадських організацій та об'єднань інвалідів посідає надання психологічної, соціальної та практичної допомоги особам, які доглядають інвалідів, адже вони також стають перед необхідністю змінити свій спосіб життя. Для надання допомоги близьким та родичам інвалідів громадські організації створюють різноманітні тренінги, курси, консультаційні центри, в яких фахівці з медицини, психології проводять заняття та роз'яснюють особливості догляду за інвалідами, а також залучають родичів до реабілітації й становлення інваліда в суспільстві.

Для вирішення означеного кола задач такі організації висвітлюють у засобах масової

інформації проблеми інвалідів, проводять різноманітні заходи милосердя, беруть участь у розробці та реалізації програм соціальної, медичної та гуманітарної допомоги поряд із державними відомствами та організаціями. Діяльність громадських організацій та об'єднань інвалідів відіграє велику роль в житті кожної держави, адже діяльність з надання інвалідам допомоги сприяє її соціальному розвитку, залучення громадськості до проблем певних верств населення підвищує статус держави та дозволяє створювати здорове, ефективно діюче суспільство.

Тому ця галузь життя держави потребує, перш за все, удосконалення на законодавчому рівні. Чітке визначення кола повноважень і завдань громадських організацій та об'єднань інвалідів, а також окреслення порядку їх взаємодії з державними органами, які надають соціальну допомогу інвалідам, дозволить підвищити рівень соціальної політики в Україні та надання інвалідам більш ефективної допомоги. Окрім того, слід розробити дієвий механізм більш інтенсивного залучення громадських організацій до роботи з інвалідами, оскільки громадські організації у порівнянні з державними органами виконують лише допоміжну роль та, як показує практика, опікуються лише окремими верствами населення. Досягти цього можливо шляхом розробки єдиного спеціалізованого нормативно-правового акту, що регламентував би діяльність громадських організацій саме в сфері захисту інвалідів та надавав таким громадським організаціям певні переваги та пільги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про об'єднання громадян" : від 16.06.1992 р., № 2461-ХІІ // ВВР України. – 1992. - № 34. - Ст. 504.
2. Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" : від 21.03.1991 р., № 876-ХІІ // ВВР України. – 1991. - № 21. - Ст. 252.
3. Закон України "Про благодійництво та

благодійні організації” : від 07.03.2002 р., № 3091-III // ВВР України. – 1997. - № 46. - Ст. 292.

4. Закон України “Про реабілітацію інвалідів в Україні” : від 06.10.2005 р., № 2961-IV // ВВР України. – 2006. - № 2-3. - Ст. 36.

5. Конституція України : від 28.06.1996 р. // ВВР України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.

6. Декларация о правах инвалидов : от 09.12.1975 г. / Генеральная Ассамблея ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Чичкань М. В. Діяльність громадських організацій у сфері захисту інвалідів / М. В. Чичкань // Форум права. – 2008. - № 3. – С. 523-526 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08cmvszi.pdf>

Розглядається нормативне закріплення діяльності громадських організацій та об’єднань інвалідів; визначається коло їх діяльності та доцільність існування. Обґрунтовується необхідність узагальнення та вдосконалення законодавчих актів, що регулюють дану галузь суспільного життя в Україні.

Чичкань М.В. Деятельность общественных организаций в сфере защиты инвалидов

Рассматривается нормативное закрепление деятельности общественных организаций и объединений инвалидов; определяется круг их деятельности и целесообразность существования. Обосновывается необходимость обобщения и усовершенствования законодательных актов, регулирующих данную область общественной жизни в Украине.

Chichkan' M.V. Activity of Public Organizations in Sphere of Protection of Invalids

Normative fastening activity of public organizations and associations of invalids is considered; the circle of their activity and expediency of existence is defined. Necessity of generalization and improvement of the acts regulating the given area of public life in Ukraine is proved.

Форум права ФП